

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozlowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

pokračovalo směrem k východu, po mírně se zvedajícím návrší.

V měsíci září a říjnu byla prováděna přeložka plynovodu, která se nacházela na jižní straně „starého“ výzkumu v prostoru mezi silnicí Hulín–Přerov a potokem Hluboká.

Tato část lokality je na mapě ZM ČR 1:10 000, mapový list 25-31-07, lokalizována těmito koordináty: 373 mm od západní sekční čary (Z s.č.) a 323 mm od jižní sekční čary (J s.č.), 377 mm od Z s.č. a 324 mm od J s.č., 382 mm od Z s.č. a 313 mm od J s.č., 412 mm od Z s.č. a 313 mm od J s.č., 421 mm od Z s.č. a 317 mm od J s.č..

V rýze pro plynovod byly ve velmi mělce do podloží zahloubené jamce fragmenty latěnského řetězového opasku a skleněné korálky. Opasek se skládal z několika bronzových zdobených fragmentů, původně spojených železnými řetízky. Skleněné korálky nesly na sobě stopy žáru, které nebyly viditelné na fragmentech opasku. Vzhledem k nálezočným okolnostem a stopám žáru na korálkách je možno soudit, že se jednalo o žárový pohřeb, přestože v jamce nebyly objeveny žádné lidské kosterní pozůstatky.

Dále bylo ve stejné rýze odkryto 34 sídlištních objektů, které na základě terénní observace můžeme zařadit do starší doby bronzové, nejpravděpodobněji do větrovské skupiny.

Do starší doby bronzové patří také hrobové celky nitranské skupiny, které se ve výkopu vyskytly v počtu osmi (viz kap. Doba bronzová).

Arkadiusz Tajer

Literatura

Berkovec, T., Peška, J. 2005: Hulín (okr. Kroměříž). „U Isidorka“. *Přehled výzkumů* 46, 231.

Berkovec, T., Peška, J. 2006: Hulín (okr. Kroměříž). „U Isidorka“. *Přehled výzkumů* 47, 127–128.

Resumé

Hulín (Bez. Kroměříž). „U Isidorka“. Latènezeit. Siedlung, Rettungsgrabung.

MODŘICE (OKR. BRNO-VENKOV)

„Rybníky“. Areál firmy Terramet. Parc. č. 1690/52 a 1690/54. Horákovská kultura, Ha C–D. Pohřebiště. Záchraný výzkum.

V rámci výstavby provozovny firmy Terramet na ploše pohřebiště HK bylo prozkoumáno 9 komorových hrobů s kostrovými i birituálními pohřby a velmi početnou keramickou výbavou a 20 jámových hrobů s žárovými pohřby. Jeden kostrový hrob H 2896 se skrčenou kostrou zůstal nedatován, orientací kostry hlavou k J však odpovídal shodně pohřbům z období HK.

Mezi nejbohatší komorové hroby HK náležel hrob H 3815–3815a–3815b, který se řadí svými rozměry 6 × 4 m k největším halštatským hrobkám na Moravě. Dochované situace na dně hrobu naznačily, že hrob měl dře-

věnou srubovou konstrukci, do které byly umístěny mlodary i vlastní pohřby, které byly pravděpodobně původně tři (dva kostrové k.3815, k.3815b a jeden žárový k.3815b). I když byla hrobka vyloupena již v pravěku, podařilo se nalézt část keramické výbavy, kompletní jezdecký postroj pro koně, železný hrot kopí s tulejí a jako unikát lze zmínit zbytek „koženého“ kabátce či pancíře, který se podařilo vypreparovat v jedné ze dvou žlabovitých prohlubní, do kterých mohl být snad původně zapuštěn čtyřkolový vůz, z něhož se zachovaly pouze dva železné kruhy, jakožto součástky ze zářahového zařízení – pravděpodobně dřevěného jha. Špatně zachovalé pozůstatky kostry k.3815 spočívaly na dně komory na hliněném soklu mezi žlaby, v natažené pozici na zádech a s hlavou k J. Podle předběžného určení antropologa (J. Kala, ÚAPP Brno) se jednalo o dospělého jedince ve věku cca 40 let, u něhož nebylo díky špatnému zachování kostí možné zjistit pohlaví. Podle osobní výbavy tvořené dvěma páry bronzových jehlic, náhrdelníkem se skleněnými a jantarovými perlami, sadou různě velkých bronzových kroužků a zdobeným terčovitým závěsem lze spíše uvažovat o ženském jedinci. Pozůstatky kremace (k.3815a) u pravé nohy kostry dokládají s největší pravděpodobností existenci přídatného pohřbu. Nálezy zlomků dlouhých kostí jiného jedince ve vyšší úrovni zásypu hrobu, zhruba v prostoru nad kostrou k.3815, nám dále naznačují možnost existence druhého kostrového pohřbu H 3815b, ke kterému by mohly náležet fragmenty „koženého“ kyrysu, železné kruhy a kamenný závěsný brousek (garnitura opasku). Jednalo se s největší pravděpodobností o jedince mužského pohlaví, který mohl být uložen do hrobu na korbu vozu společně s přídatným žárovým pohřbem. Tělo ženy mohlo být ještě dříve uloženo přímo na dno hrobky, spočívajíc tedy skryto pod nápravami vozu. Ke zvláštním úpravám hrobu náležela excentricky umístěná jáma pro vsazení dřevěného sloupu – pravděpodobně totemu a lalokovitý výběžek (zbytek hliněného schodu) na JV okraji hrobové jámy, s dvojicí předsunutých sloupových jam, které mohou představovat pozůstatek zastřešení chodbovitého vchodu (dromu). Bronzové součásti koňského postroje mají analogie v oblasti Podunají v období starohalštatského stupně Ha C1. Keramika nese výrazné tradice západohalštatské oblasti (halštatská mohylová kultura bavorská a kultura bylancká), garnitura mužského kroje (kyrys, opasek se závěsnými kroužky a brouskem) má pak početné zastoupení v Transdanubii a JV Pňalpi ve stupních Ha C2 a Ha D. Jako doklad existence hrobky ještě v mladší době železné lze uvést nález bronzové spony starolátensské konstrukce, který byl učiněn uvnitř hrobu nad pohřební komorou v blízkosti dromu. K „velmožské“ hrobce se ze Z a SZ strany přimykala soustava různě uspořádaných kumulací kúlových a sloupových jam, z nichž některé poskytly zlomky keramiky z období HK. Jedna z koncentrací nám umožňuje interpretaci velké halové stavby o rozměrech cca 22 × 6 m, orientované SZ–JV směrem, která mohla mít, podobně jako hrob H 3815–3815a–3815b, na JV okraji přístavek či vchodový vestibul o rozměrech 3 × 3 m. Značně problematická je podstatně řídkší kumulace kúlových a sloupových jam situovaných v bezprostřední blízkosti hrobky. Ty by mohly

být pozůstatkem hrazení nebo konstrukcí nadzemních staveb, které kryly vlastní hrobku. Za těchto okolností se pak jeví existence předpokládaného mohylového náspu značně spekulativní. Mezi důležité komorové hroby patřil hrob H 2890, který byl rovněž poznamenán „vykradačským“ zásahem. Pozůstatky dvou druhů dřevěných komor naznačují minimálně dvoufázový vývoj hrobky, který začal již ve stupni Ha C1 a pokračoval do období stupně Ha C2. V keramické výbavě se odráží bohaté výzdobné plastické prvky, jaké známe z oblasti JV Přialpí (Slovinško).

Za nejmladší komorový hrob je možné označit birituální hrob H 3816–3816a, ve kterém byla uložena kostra muže – řemeslníka s garniturou opasku (závěsný železný hrot a kamenný brousek s otvorem) a parohovým kládívem s přiloženým žárovým pohřbem (patrně ženským), ve kterém byla uložena dvojdielná železná pásová zápona se záchytnými očky a protilehlým háčkem. Početná keramická výbava se hlásí k domácímu vývoji počátku stupně Ha D.

Velmi důležitými jsou na pohřebišti malé jámové hroby s kremací nebo hroby tvořené popelnicí přikrytou mísou. Hrobů tohoto typu bylo na ploše odkryto celkem 20. Mezi nejzajímavější náležely hroby H 2891, H 2892, H 3813, 3810–3810a–3810b a H 3809. Např. dvojice hrobu H 2891 a H 2892 byla předsunuta před čtveřici mohutných sloupových jam k.1770-1773, které mohly být pozůstatkem nějaké neurčité nadzemní stavby o rozměrech 2,5 × 2 m. Hroby byly shodně vybaveny osudím s uloženým žárovým pohřbem. Ve zbytcích kremace hrobu H 2891 byl nalezen fragment bronzového žebrovaného náramku, ke kterému nalezneme paralely v Bavorsku a v jihozápadních Čechách (stupně Ha C2 a Ha D1). Ostatní žárové hroby byly podobného charakteru, až na dva (H 3810–3810a–3810b, 3808), které byly původně na povrchu vyznačeny kamennými stélami z místního nazelenalého metabazitu.

Podobná kúlová konstrukce, uspořádaná do obdélníku o stranách cca 2,7 × 3 m, byla odkryta také v blízkosti komorového hrobu H 3806, jenž měl v keramickém inventáři jasné paralely v celku H 2890.

K dalším podobným, avšak nesnadno interpretovatelným objektům náležely dva superponující půdorysy, tvořené čtvercovým žlabem (k.2593) s trojicí kúlových jamek uvnitř, a půlkruhová výseč, tvořená řadou hustě uskupených kúlových jam (k.2549, 2556, 2593, 2586, 2587, 2588, 2589). Podle zkušeností z výzkumu předchozích ploch na lokalitě je vysoce pravděpodobné, že se jedná o pozůstatek palisádového rondeloidu o průměru cca 5–6 m z doby halštatské, který byl porušen mladším objektem obdélného tvaru s palisádovým žlabem o rozměrech 3 × 3 m. Vzhledem ke skutečnosti, že naprostá většina komorových hrobů z období HK má shodnou orientaci jako obj. k.2593, můžeme jej s největší pravděpodobností zařadit do téhož období, do skupiny objektů s obdobnou konstrukcí.

Záchramý výzkum v r. 2008 navázal na plochy prozkoumané pracovníky ÚAPP Brno v letech 1995 a 1997 (Wombat a Immo) a pomohl vymezit V a JV okraj rozsáhlého pohřebiště z doby halštatské (Geisler 1999; Geislerová 1998).

„Rybníky“. Areál firmy Rova. Parc. č. 1690/55. Horákovská kultura, Ha C–D. Pohřebiště, sídliště. Záchramný výzkum.

Ještě roku 2008 se uskutečnil záchramný výzkum na ploše firmy Rova, který tak navázal na výzkum prováděný v témže roce v sousedství, v areálu firmy Terramet. Souvislá skrývka o rozloze cca 12 000 m² zachytila JV okraj halštatského pohřebiště, kde byl prozkoumán jediný hrob H 3819. Významnou změnou byl výskyt halštatských sídlištních objektů, které signalizují přítomnost blízkého soudobého sídliště. Na okraji halštatského sídliště byly lokalizovány hluboké zemnice s pozůstatky vnitřních dřevěných konstrukcí a také půdorysy nadzemních kúlových domů. Poměrně neobvyklým jevem je úprava zemnice k. 4603/3704 o rozměrech cca 5,5 × 4 m, která byla vybavena trámovými a sloupovými kapsami ve stěnách a početnými sloupovými jámami po obvodě. Z výplně zemnice pochází početná kolekce keramiky z období stupně Ha C1, včetně depotu několika misek s otvory ve dně. Keramika nese výrazné paralely v hrobovém celku H 3815–3815a–3815b, který byl objeven na sousední ploše firmy Terramet. Jinou zajímavou strukturou představuje komplex nadzemních kúlových a sloupových staveb uskupených do půdorysu ve tvaru písmene „L“. Do tohoto komplexu byly začleněny pravděpodobně také menší zásobní jámy a zemnice.

Další významnou strukturou je systém lehkého opevnění, tvořený palisádovými žlaby, palisádovými ploty a menším příkopkem, které statigraficky porušovalo pouze jediný objekt z doby halštatské, jímž byla mohutná zásobní jáma k.2798. Hrazení prostoru, které vyklíňovalo JZ a JV směrem mimo zkoumanou plochu, bylo přerušeno na třech místech vchody, z nichž jeden byl klešťovitý a nesl zbytky začleněné nosné sloupové konstrukce, patrně brány. Uvnitř hrazeného areálu se nacházely blíže nedatované pozůstatky palisádových plotů s půdorysem menšího kúlového domu. V bezprostřední blízkosti hrazení se nacházela halštatská zemnice k.3697, která měla zásyp dvojího charakteru. Spodní část poskytla keramiku z období stupně Ha C, kdežto ve svrchních dorovnávkách byly již obsaženy zlomky stupně Ha D1. Předběžně lze tedy uvažovat o možnosti, že lehčí fortifikace souvisela eventuálně s mladší fází halštatského sídliště jehož jádro nebylo výzkumem ani stavbou z větší míry dotčeno. Několik rozměrných zásobních jam bylo dodatečně lokalizováno v rozsáhlém hliníku z období KSPP (k.2662/2663).

Petr Kos

Literatura

Geisler, M. 1999: Modřice (okr. Brno-venkov), *Přehled výzkumů* 39 (1995–1996), 349.

Geislerová, K. 1998: Modřice (okr. Brno-venkov), stavba skladu Soukup Immo, s. r. o. Rkp. nálezové zprávy, č.j. 20/98. Uloženo: Archiv nálezových zpráv, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Resumé

Modřice (Bez. Brno-venkov), „Rybníky“. Horákov-Grupe. Gräberfeld. Siedlung. Rettungsgrabung.